

¹⁵ El mapa Schrader, full 1, en veritat, grafia *Estaubé*, però deu ser un accent merament destinat a evitar que els alpinistes pronunciïn *estob* amb *-e* muda a la francesa; no descarto del tot, però, un derivat gascó en *-è* que és la forma llascona del sufix *-ARIUS* (cosa menys probable): llavors i tot fóra encara un testimoni útil. — ¹⁶ Ja preocupava el 1878 a Bartsch, que en donà una nota en *ZRPb.* II, 306ss. — ¹⁷ De tota manera el *Breviari d'Amor*, que l'usa repetidament, és de Beziers i del S. XIV; i el *Bestiari* (Appel, 125.80, 115), si és del XIII, ha de ser molt primerenc (potser àdhuc XII) i vagament sembla correspondre més aviat al Ll. oriental. Realment avui s'estauà segueix emprant-se en llocs de Provença, i el *TdF* en dona cita en el felibre A. Garcin, que era de la costa del Var. La construcció és quasi sempre reflexiva, amb dues excepcions, en Sta. Doucelina i en el *Breviari*, però no són ben provatòries (*pueys estalvet* podria ser fàcilment error per *pueys s'estalvet*) i en l'altre la sintaxi a penes permetria posar-hi el pronom.

ESTALZÍ, 'sutge', mot dialectal (occidental i rossellonès), del ll. *STĪLLICĪDIUM* 'traspuament', 'aigua de pluja traspua per la xemeneia que el sutge cau més STĪLLA 'gota' i *CĀDĒRE* 'caure', perquè és quan l'aigua de pluja traspua per la xemeneia que el sutge cau més a la llar; en llatí vulgar es degué pronunciar *STĪLLICĪDIUM* amb *l* llarga, per influència dels mots com *homicidium*, *paricidium*, *fratricidium*, *deicidium*, que que eren més nombrosos i tenien vocal llarga. □ 1.ª doc.: mitjan S. XIII.

En els *Proverbis* de Guillem de Cervera, potser encara significa 'gotera' com en llatí, més que 'sutge': «Fum geta de mayós / senyor, ço sap cascús, / *estellis* e dragós / e mala femna, pus», ¹ *Prov.*, 173c. Es tracta d'una dita, que en formes anàlogues, era proverbial, car el *Llibre de Tres* (S. XIV) porta «tres coses giten hom de casa: fum, *pluge* e mala fembra», § 26, com ja observa Ant. Thomas (*Rom.* xv, 40), text en el qual, per tant, *pluja* correspon a l'*estellis* de Guillem; el fum, i una invasió de dragons són molestíssims, i pitjor la mala muller, però el sutge no ho és gaire, mentre que si dins la casa hi ha gaire goteres i hi plou, tothom n'ha de fugir per aixopugar-se millor. És veritat que en un altre text medieval («*Dotze hermitans*»), citat *DAG.* (i esmenat per l'*AlcM*) es llegeix «Car segons que diu Salamó, tres coses són qui no lexen l'om star en casa: fum, *stalzim* e mala fembra» (passatge molt semblant al del *Llibre de Tres*), però ben mirat, també en aquest, *stalzim* pot encara designar les goteres més que el sutge.

L'evolució fonètica regular de la paraula *STĪLLICĪDIUM* conduïa naturalment a un resultat *estelzi(y)o* o *esteje(z)iy(o)*, on *iy* es degué fondre de pressa en *i*; per això, terminant el mot en *-i*, feia l'efecte en cat. d'una terminació en *-(N)*, el plural de la qual havia de ser *estellins* o *estelzins*; i en efecte aquesta és ja la forma que hem de suposar sota del baix llatí en «duos columbarios cum guttis et *stilliciniis*» (amb els 4 mots

darrers repetits més avall), doc. de 1054 (CaCandi, *MiscHuCat.* I, 117).

Altrament el mot va passar al català amb evolució fonètica bifurcada. La forma més divulgada *estalzi* resulta d'una síncope de la vocal pretònica interna, ocorreguda tot seguit que la *-c-* intervocàlica s'hagué sonoritzat, per tant la *-z-* ja no evolucionà més; però si la síncope es va retardar, a causa de la LL doble precedent, mestrestant la *ć* sonoritzada, debilitant-se més, tingué temps de passar a *ð*, i subsegüent caiguda total: d'on *estellét* > *estellí*. Aquesta és la variant usada per Guillem de Cervera, i viva encara a l'Alta Ribagorça: «*sestelli*: el sutge de la xemeneia», recollí Navarro en el *Congr. Ll. Cat.*, 1911, 231, on potser el collector va aglutinar indègudament la *-s* de l'article plural (*els estellins*), cosa fàcil sobretot en els pobles de dialecte apitxat, entre Peralta de la Sal i Roda. Però a Biesques d'Ovarra hi ha una *Font d'Estellins* (nom avui bastant antiquat, 1957, en el Racó de les Mallades vora el Mas de Llobet, però recollit pel Cadastre), que ha de contenir encara el nom en el sentit llatí de 'degotissos' i no pas en el de sutge. Més al Nord es conserva encara la *-ć-* intervocàlica, *estellesin* a Benasc («yeu molto ~ a la chuminaera», Ferraz, 58).

A Tortosa *astalsim* (suposo grafia defectuosa per *-zim*) (*Bulleti de Dialectologia Catalana* III, 86); *estalzi* a Benassal, Caseres i Móra d'Ebre segons GaGirona, *estolzi* a Fraga (BDC IV, 40), «*astolsin* a la Vall d'Ager (Porcióles, p. 34), *astalzi* a la Vall de Barravés (BDC VI, 35) i a tots els pobles de la Vall de Cardós (1934); més a l'Est, la síncope arribà encara a temps de salvar la *ð* del català preliterari (cf. *LleuresC*, 213, 254, 274), d'on la forma *estaldí* que vaig registrar a Farrera de Pallars, Areu, Tor i a Arcavell (entrada d'Andorra), 1932-36; la variant amb *-ld-* segueix pel Segre mitjà i Solsonès fins a la Selva del Camp, i vegeu moltes altres variants de pronúncia recollides per *AlcM* i per l'*ALCat.* (BDC VI, mapa 8), segons els quals l'àrea del mot continua encara a l'E. fins a Gósol i cap al Sud fins a Castelló i Val.; *estandill* a Oliana (*AlcM*). En el Rosselló, per un fenomen fonètic *-z-* > *-dz-* que és normal en el dialecte (*colze* > *kúdzə*); complicat amb la palatalització de la *z* per mor de la *i* següent, es torna *estadzi*: «jo vaig mirant --- / els capfoguers i la cendra adormida, / els armolls i la massa de la llar; / el devantal de vermella andrinople / s'està callat, i brilla l'estatgi» (traduït «suie») JosSebPons, *Canta-Perdiu*, p. 118.

Fóra del domini català tenim un sol cas d'*estauzins* en occità antic, a la Costuma de Saint Gilles (*PSW* III, 297), on es parla de la «servitut de pendre e recebre los *stauzins* e egotz de son vezin» (traduït equívocament per «égout» en el *PDPF*), però es deu haver d'entendre 'goteres del ràfec'; i en el *TdF estousin* «suintement d'un appartement ---; terme de coutumes, égout»; en el gascó de l'E. de les Landes *estalzi*, *-ziy-*, *-zit* i variants semblants han pres el significat d'«espurna» (Millardet, *Atlas Ling. des Landes*, 208, 171). Jud explicà *Vosges xtosèn* 'degotalls que ragen de la teulada' (*Mélanges Hoepffner*, 1949, 151-